

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concursuri, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICĂȘCĂ-ȘCOLĂȘTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci.
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Stipendiile și lipsa de învățători.

Avem multe stipendii și cu toate acestea aproape toate sinoadele noastre constată că nu avem destui învățători pentru școlile populare. Aproape toți tinerii noștri studiază la școlile mai înalte cu stipendii. Mai de mult căpătau ajutoare numai cei mai buni și mai talentați dintre tineri și ajutorul îi legă să rămână și pe mai departe în serviciile obștei care-i da ajutorul; astăzi capătă aproape toți tinerii noștri interesele vreunei fundațiuni, fără să avem în cele mai multe cazuri vreun contraserviciu dela ei. Căci ce folos are biserica dacă a crescut o sumedenie de intelectuali, când aceștia în viața lor nu contribuie cu nimic la întărirea credinței și la rezolvarea problemelor ce și le-a fixat biserica? Aceiași bani i-ar putea folosi cu mai mult folos spre necesitățile sale, spre creșterea preoției și învățătoriei, care o servește direct și pe care o lăsăm dela început cu prea puțin ajutor.

În pedagogiile noastre cu puține excepțiuni vin elevi slab pregătiți; vin băieți cari nu au mai putut să continue la alte școlile în urma împrejurărilor măștere materiale, sau fiindcă au căzut din unul sau mai multe studii, etc. Și acum, încercă ca sa-i însușești pe aceștia pentru școală și pentru luminarea poporului! Din astfel de elemente, după ce nici mai târziu nu ești în stare să-i dai condiții prielnice ca să poată desfășura o activitate mai intensivă, vei putea ridica o ceată de nemulțumiți fără însușețire și fără dragoste pentru cauza pe care o servesc.

Avem multe, chiar prea multe stipendii, dar pentru creșterea preoției și învățătoriei, principali factori în viața neamului nostru, nu avem mijloacele necesare. Pentru creșterea învățătorilor și preoților se pun la dispoziție sume prea modeste. Abia dacă se dau ajutoare de 30—40 cor. la lună, sau locuri gratuite în internatele pedagogiilor. Dar sumele acestea minimale și condițiile între cari sunt cele mai multe dintre internatele pedagogiilor noastre, mai mult asemănătoare unor cazarmă decât unor instituțiuni de creștere, nu prea sunt favorabile pentru dezvoltare luminătorului de mai târziu.

Cu totul altfel am stă, dacă am creă mijloacele necesare și am selecționă elementele din cari ne-am crește pe luminătorii satelor. Dacă s'ar luă pentru creșterea învățătorilor numai a treia parte din stipendiile ce se dau pentru universități, am putea să ne creștem toți învățătorii de cari avem lipsă.

În unele state din Germania elevii pedagogiilor se recrutează și astăzi dintre cei mai buni elevi ai școlilor populare. Pe cel mai talentat dintre elevii clasei ultime îl propune comisarul examenelor, ca să fie primit în școala pregătitoare pedagogiei, de unde apoi continuă în pedagogie și se întoarce în satul său cu diploma de dascăl, cu însușețire și dor de muncă pentru cariera lui. Acelaș lucru s'ar putea face și la noi: Dintre cei mai buni absolvenți ai clasei a șasea elementară s'ar alege numărul recerut de elevi, pe cari, conform legilor noastre școlare, i-am putea trece pe lângă un examen de primire în cl. III a unei școale civile, ce s'ar atașă lângă fiecare preparandie ca școală pregătitoare. Atât rezultatul cât și contingentul necesar de învățători ar fi suplinit, fără ca să mai fim nevoiți să ne închidem școlile din lipsa de învățători. Ce dascăli ari fi aceștia și ce pregătiri serioase s'ar putea da acestora, cred că nici nu mai trebuie să amintesc în acest loc.

Toată greutatea ar fi ca să dăm acestor elevi săraci mijloacele necesare de traiu, să-i susținem gratuit sau aproape gratuit.

De câte ori se ivește întrebarea: „cu ce să facem?” aproape totdeauna se frâng aripile tuturor propunerilor și visurilor, deși de astădată s'ar putea ajuta într'un fel oarecare. Avem atâtea fundațiuni a căror scop este creșterea generației de mâne. Aproape tot ce s'a făcut la noi pentru cultură, în zecii de ani din urmă, se poate cuprinde în bilanțul celor câtorva fundațiuni din cari se dau stipendii. De ce nu s'ar putea pune aceste fundațiuni în serviciul acestei chestiuni ardente și de cea mai mare importanță pentru viitorul poporului nostru, al culturai în general și al bisericii noastre. Avem fundațiuni de milioane, din cari se cresc la universități oamenii pentru orașe și avem în schimb milioane de analfabeți prin sate, în cari este puterea bisericii noastre.

Aceasta este o anomalie. La alte popoare este chiar invers, milioane de săteni luminați și îmbogățiți pe urmele școlii populare trimit un anumit procent al tinerilor lor la oraș, după ce singuri i-a susținut pe la toate gradele de școli. Și cât de mult se deosebește societatea acestor popoare de societatea noastră!

În timpul din urmă pedagogi și sociologi de seamă discută utilitatea stipendiilor. La început, și mai ales la noi, unde suntem obișnuiți ca fiecare tânăr care cercetează universitatea, ori este avizat ori nu, să aibă stipendiu, se pare că utilitatea stipendiilor nici nu se poate discuta. Deși în alte țări oamenii rezonază în felul următor: Tot ce vine pe nemuncite demoralizează un tânăr. Un stipendiu va putea împința la lucru numai pe cei ce au concepții bine definite despre viață și datorință, ceea ce încă nu se poate zice despre toți cei ce primesc la noi stipendii; bani cari vin pe nenumite se cheltuiesc mai ușor și cel ce se obișnuiește ca să capete pe nemuncite, nu va abdice nici mai târziu de acest comod izvor de câștig.

Iată deci că se poate discuta utilitatea stipendiilor. Și mai știe Dumnezeu, dacă nu cumva sunt a se căuta rădăcinile unor rele sociale, cum este și boeria de a aștepta să-ți cadă în brațe pe nemuncite tot ce-și poate dori un om, tocmai în întocmirea aceasta a vieții noastre de a crește cu stipendii, ori ești vrednic și avizat la el, ori ba! Nici nu se poate nega, că oamenii noștri dela orașe spesează cu mult mai mult decât ar fi necesar și iertat; și simți că nu știu pune preț pe bani, — poate tocmai unde s'au obișnuit să capete și pe nemuncite. Și iarăș e așa de clar că acela, care nu-și știe moderă pretenziunile, nu poate avea nici milă și durere pentru seamănu lui mai slab și mai obidit. Și la noi se șoptește, deși nu se poate crede, că între foștii stipendiști ar putea fi și oameni cari despoaie poporul.

Ar urmă de aici, ca să nu mai dăm stipendii universitarilor? Nu! Fără îndoială avem lipsă de cărturari, de conducători, de apărători, de tămăduitori ai sufletelor și trupurilor, dar stipendiile acestea să nu se dea așa, cum se dau la noi, ci așa cum se dau în alte locuri la alte popoare: *în formă de împrumut*. Fiecare student care simte în sine destulă chemare și putere ca să continue studiile la școlile mai înalte, dacă nu are mijloacele necesare, va recurge la *împrumutul fundațiunii*, de unde, dacă prezintă destulă garanță, fără umilitoarele condiții ale atestatelor de paupertate, va putea primi împrumutul necesar, pe care se deobligă să-l replătească în câțiva ani. S'ar da un împrumut fără dobândă și replătirea s'ar stabili astfel, ca debitorul să nu su-

feră nici o greutate. Căci ce greutate ar fi pentru mulți oameni de ai noștri să replătească în curs de câțiva ani, din venite de 10—30 mii, la an cele 3—4 mii coroane, ce le-au primit ca stipendii. În acest fel pe lângă profitul moral, care este nebănuț de mare, s'ar restitu și o parte din sumele mari, ce se cheltuiesc astăzi pentru stipendii, din cari avem relativ prea multe.

În acest fel am avea mijloacele necesare și pentru creșterea învățătorilor și preoților, căci astăzi, dacă nu avem destui învățători, nu este din cauza că nu s'ar afla oameni pentru aceasta carieră, ci pentru că nu știm cum să ni-i creștem.

(Vis.)

„Victoria“.

În numărul trecut am publicat bilanțul „Victoriei“ din Arad fără comentariu, în conștiința, că toți vor înțelege prestațiunile extraordinare ce le înfățișează bilanțul și fără a vorbi pro domo. Reproducem însă aprecierile „Revistei Economice“ din Sibiu, cea mai competentă în a judeca bonitatea bilanțurilor, ca să se știe ce resunet a aflat bilanțul „Victoriei“ în afară:

„În numărul prezent al revistei noastre, publicăm bilanțul asupra anului trecut al „Victoriei“, fruntașul institut de credit și economii dela Arad.

Ca întotdeauna, așa și acum, simțim o deosebită mulțămire sufletească, că ni-se dă din nou ocazie, a aprecia rezultatele acestei instituțiuni, de cel mai bun renume la noi, Români din această țară. Mulțămirea noastră este de astădată îndoită. Suntem mulțămiiți, pentru că vedem desăvârșindu-se tot mai mult o lucrare a istețimei și vredniciei noastre românești, și al doilea, pentru că în aceste zile de grele încercări, rezultatele „Victoriei“ ne apar ca o oază înfloritoare în mijlocul întinsului mohorit. În ele vedem noi viață și putere, speranță și încredere pentru viitor.

Bilanțul »Victoriei« se prezintă în aceleași condițiuni excelente, ca și în trecut. El are aceleași note distinctive, ce-l fac vrednic de recunoștința tuturor oamenilor de bine, cari se bucură sincer de adevăratele progrese. În privința mobilității activelor sale, bilanțul acesta stă pe acelaș nivel, care l-a caracterizat totdeauna. Peste 90% a acestor active sunt pretențiuni și valori ușor de realizat. Între ele impun cu deosebire capitalurile disponibile: numărul și bonurile dela alte bănci, în sumă de aproape 8 milioane. Nu mai puțin impune stocul efectelor publice,

care față de anul trecut a crescut cu aproape 1 milion, ajungând la (2·2) milioane. La această poziție observăm, că efectele sunt luate cu astfel de cursuri reduse, încât chiar și pentru împrejurări, când se va produce o stabilitate în circulația efectelor publice, »Victoria« va avea la efectele sale o rezervă de cel puțin 2—300,000 de coroane. Aceeasă rezervă frumoasă o are acest institut și la poziția realităților. Cine cunoaște cele două case mari și frumoase ale acestui institut din Arad, așezate în cea mai principală stradă, case luate la inventar numai cu suma de Cor. 330,000—, va înțelege fără greutate, ce diferență de valoare în plus are »Victoria« și la acest titlu. Împrumuturile, ca în general la toate băncile din patrie, au scăzut cu cca 15%. Cu toate acestea încă tot prezintă considerabila sumă de 17 milioane.

Încrederea publică, de care »Victoria« s'a bucurat totdeauna în măsură deosebită, de astădată se arată și mai mult. Depozitele spre fructificare s'au urcat cu aproape 6 milioane, ajungând la mai bine de 22 milioane. Capitalurile proprii și fondurile de rezervă de asemenea ajung o cifră, ca și care puține institute pot să arete. Sunt aproape 5 milioane, și între acestea fondurile de rezervă singure fac Cor. 2.315,000—. Angajamente de reescont sau de altă natură, »Victoria« nu mai are de fel.

Din cifrele de mai sus se desfășură clar pentru ori și cine proporțiile dezvoltării mari și frumoase, la care a ajuns »Victoria«. Alături cu acestea însă se așează și mai impunător profitul dobândit în cursul anului trecut, de Cor. 401,489·34. Profitul acesta merită cu atât mai mult să fie apreciat, cu cât el întrece chiar și suma ajunsă în anul trecut, deși cum se știe, și »Victoria«, ca ori și care bancă mare, a trebuit să lucreze cu dobânzi active foarte reduse și a trebuit să plătească după depunerile sale urcate interese în sumă totală cu mult mai mult decât în anul premergător. Cu toate acestea profitul arătat este tot atât de real și solid dedus, ca și toate cele de până acum. La acest rezultat »Victoria« a putut ajunge fără să fi fost necesitățile a lua la bilanș aproape de fel camele de întârziere și după ce a detașat cu mână largă camelele încassate anticipativ. Prin aceasta și-a conservat, ba de sigur și-a mărit rezervele sale latente, pe cari »Victoria« le-a avut și le are în măsură abundanță și cari împreună cu celelalte rezerve, de cari am amintit mai sus, sunt cea mai bună cheazășie pentru viitorul acestui institut.

Dar profitul realizat de »Victoria« profit ce corespunde unei rentabilități de 16%, dela capi-

talul societar, în definitiv nu este numai produsul gestiunii de afaceri a anului trecut, ci este deosebi rezultatul politicii de afaceri prevăzătoare din trecut, a muncii conștiente, urmată cu perseveranță de ani de zile, de conducătorii institutului. Acestor împrejurări e a se mulțumi în prima linie, că »Victoria« și în acești ani grei de războiu și-a menținut progresul normal al profitului ei împreună cu solidaritatea și realitatea neștirbită a bilanșurilor sale.

Pe lângă toate calitățile sale arătate în cele precedente, bilanșul »Victoriei« se prezintă cât se poate de bine, nu numai ca valoare internă, ci și ca formă exterioară. Este pe cât de simplu, pe atât de clar și nemeșugit. Se poate asemăna foarte bine cu o casă solidă, impunătoare prin simplitatea întocmirilor ei, cu ușile și ferestrele deschise pentru ochii tuturor.

Făcând constatările din cele precedente, ne simțim datori să aducem tribut de recunoștință conducătorilor »Victoriei« și în prima linie directorului executiv, actualului președinte al »Solidarității«, care prin muncă stăruitoare, pricepută și mai presus de toate prevezătoare, a obținut rezultatele, ce trebuie să umple sufletele de mândrie și încredere. Sunt, cum am zis mai sus, rezultatele unei munci conștiente și cu plan, muncă ce dorim din tot sufletul să fie în viitor pildă și îndemn și pentru alții. Iar »Victoriei« care pășește pregătită în deajuns pentru orice zile ar urmă fi dorim noauă progrese, noauă succese.“

Anul spovedaniei minunate.

Sub titlul acesta a publicat canonicul și episcopul titular din Oradea-mare, Dr Ioan Karácsonyi un articol în revista „Katholikus Szemle“ stabilind anul, în care s'a putut întâmpla *minunata spovedanie*, istorisită de cronicarul Thuróczy.

Acest cronicar relatează, că la anul 1415 ar fi fost între voevozii munteni Dan și Mircea o înverșunată ceartă pentru scaunul domniei. Dan a chemat pe Turci în ajutor, iar Mircea s'a adresat cu rugămintă către regele Ungariei Sigismund, să-l apere față de rivalul său Dan. Sigismund a și trimis pe banul Stefan Losonczy cu oaste. În apropierea Orșovei s'ar fi dat o luptă aprigă, în care a căzut însuș comandantul oștirea ungurești, Losonczy, iar câmpul de luptă a rămas timp îndelungat acoperit cu leșurile soldaților căzuți. La doi ani după această întâmplare, abătându-se în partea locului oameni doritori de a vedea câmpul de luptă, dintre bălăriile și ierburile înalte au auzit gemete de oameni, cari chemau pe Isus și

pe Maica Domnului întru ajutor. Privind cu atenție, au aflat între mulțimea de oase un cap de om întreg și acesta i-a rugat, să cheme un preot, să-l spovedească, deoarece de atâta timp se chinuie și nu poate muri, nespovedit. Un preot din apropiere fu chemat numai decât, iar ostașul căzut în luptă, după ce fu spovedit și împărțit cu sfintele taine, muri împacat.

Dr. Ioan Karácsonyi afirmă, că această relatare a cronicarului Thuróczy, în ce privește partea ei esențială: minunata spovedanie, poate fi privită ca autentică; numai cu privire la cei doi ani trecuți dela data luptei până la data spovedaniei s'ar putea obiecta, că timpul acesta trebuie să fi fost mai scurt: poate două luni sau două săptămâni. Iar luând în considerare împrejurările istorice și în deosebi participarea banului Stefan Losonczy la această luptă, Karácsonyi stabilește, că anul acestei întâmplări nu a putut să fie 1415, ci după toate posibilitățile a fost anul 1392. Întâmplarea însă, pe lângă cronicarul Thuróczy, o mai confirmă și un vestit scriitor catolic din secolul XV. Temesvári Pelbárt, care o amintește într-o predică a sa.

I. L.

Doi ani de luptă

pentru biserica ortodoxă în districtul
Hălmagiului (1752—1754).

De: *Dr. Silviu Dragomir*, prof.

— Continuare. —

Cea dintâi ședință o ținut comisiunea în 10 Maiu 1754, care însă avu numai un caracter formal. În ziua următoare tratară apoi meritoric chestiunea, care aveau să-o rezolve. Se ceti decretul regal, apoi câteva documente, ca să stabilească localitățile, cari au fost și mai înainte unite²⁾ precum și numele persoanelor cari nu aveau voie să se prezinte înaintea comisiunii, deoarece s'au fost declarat odată categoric pentru unire. Aceștia erau cei 35 de indivizi, pe cari li câștigase Tatay în 10 Decembrie 1751. După aceste comisiunea hotărî să se traducă exact în limba română cele patru puncte deosebitoare ale bisericii unite, cari trebuiau cetite fiecărei persoane, care se prezentă înaintea comisiunii. Pe urmă fură chemați în fața comisiunii vice-comitele din Zarand și judecătorul nobililor, spre a li-se ceti decretul regal și spre a-i avertiza, ca nici ei și nici alteineva să nu îndrăznească a se amesteca în afacerea aceasta, ci să îngăduie, ca fiecare om să facă neze în deplină libertate. O copie a decretului regal li trimiseră și comitelui Hollaki, ca să se știe conformă și el acestor dispoziții. Comisiunea decise apoi, ca să-și urmeze lucrările, în fiecare zi, de dimineața dela 9 ore.

Conducătorul comisiunii, consilierul Seeberg, făcu apel, cu prilejul acesta, către Arhimandritul Putnic, rugându-l, să renunțe de-a cutrieră sat de sat, deoarece fiind el cam bolnăvicios nu ar putea suportă o ostăneală așa de mare. Altminteri, dacă arhimandritul nu

²⁾ E vorba de Baia de Criș și satele familiei Gyulay, unde regina n'a permis vizitațiunea, deoarece ele aparținuseră și mai înainte la Ardeal.

se invoiește, nici el, Seberg, nu mai insistă, ci se va ține de dispozițiile decretului regal. În ședința pe care o ținură apoi, în aceeași zi, după amiază, arhimandritul declară, că dânsul nu are nimic în contra propunerii consilierului Seeberg și e învoit oricum s'ar face vizitațiunea. El prezentă și o traducere românească a textului din decretul regal, care însă nu fu primită, fiindcă nu era exactă.

Ca ziua dintâiu a vizitațiunii se stabili ziua de Luni 13 Maiu și se porunci funcționarilor din district, a adună la termenul acesta pe l cuitorii din Hălmagiu, ca să se prezinte în fața comisiiei, iar celor dimprejur să le anunțe, ca să rămână acasă și să aștepte în pace dispozițiile, ce se vor lua. Fiind ziua următoare târg mare în orașelul Hălmagiu porunca aceasta se execută cu ușurință.

În 12 Maiu, Duminecă după masă, comisia mai ținut o ședință, la care protopopul unit ceru, să i-se dea și lui voie de a-și mai lua un tovarăș lângă sine, deoarece și arhimandritul Putnic e întovărășit de un interpret. Prezidentul comisiiei, consilierul Seeberg, răspunse, că cererea aceasta e în contra dispozițiilor luate de regina, dar dacă are și el nevoie de un interpret pentru limba sârbească și arhimandritul se invoiește, poate să-și ia și el un asemenea interpret. Arhimandritul își dete învoirea, fără ezitare și astfel delegatului unit i-se dădu voie să-și anunțe persoana, pe care și-o atașează, despre care însă va fi dator să dovedească, că e într'adevăr unită.

În dimineața zlei de 13 Maiu, protopopul unit aduse în fața comisiiei pe preotul Petru Popoviciu din Târnova, declarând, că pe el vrea să-l ia de interpret pentru limba sârbească. Comisia li ceti, mai întâiu, cele patru puncte deosebitoare ale unirei și îl întrebă apoi, că vrea să urmeze învățătura episcopului unit din Făgăraș ori a celui neunit din Arad. Preotul din Târnova răspunse, că el îmbrățișează pe față și în chip satornic unirea și că deci se supune jurisdicțiunii episcopului unit din Făgăraș. După această mărturisire el fu admis să asiste la lucrările comisiunii de investigare.

Abia acum trecu comisiunea la ascultarea fasiunilor, pe care aveau să le depună, mai întâiu, Hălmağeni Fură chemați deci, unul după altul, *cei șase preoți din Hălmagiu*, cari răspunseră, la întrebarea, ce li-se puse, că vreau, și deacum, să fie supuși tot episcopului din Arad, care i-a hirotonit întru preoți și deci *nu primesc învățătura unită*.

Pe urmă adunară la un loc tot poporul din Hălmağin, i-l întrebă, că ce lege vreau să urmeze. Toți într'un glas răspunseră, că *precum s'au ținut părinții și moșii lor de episcopul din Arad, așa și ei vor să-i fie supuși acestuia*. Numele fiecăruia s'a notat deosebit.

După ce au terminat consemnarea Hălmağenilor, arhimandritul Putnic propuse formal, ca să nu mai plece din sat în sat, ci să adune pe rând, pe locuitorii din toate comunele districtului la Hălmagiu și acolo să-i asculte. Comisiunea luând în considerare motivele aduse de prezidentul și în speranță, că regina va aprobă ulterior faptul acesta, primi propunerea deputatului sârbesc.

Astfel o întregă săptămână orașelul Hălmagiu fu martorul unor înălțătoare scene, în cadrul cărora cetele nesfârșite de Români, sat de sat, declarară sus și tare, că vreau să-și păstreze legea veche, pe care au mostenit-o dela părinții lor.

În 14 Maiu se prezentară țărani din *Tohești, Poenari, Ocșori, Ionești, Tisa, Leasa, Bodești și Mermesti*, cari toți, într'un suflet declarară, că vreau să rămână ortodoxi.

Tot asemenea făcură, în 15 Maiu, locuitorii din *Bănești, Cristești, Brustur, Luncoara, Vozdot și Sârbi*, precum și cei din *Hălmăgel, Tomești, Oci și Tărmure*, în afară de câte doi oameni din satele *Hălmăgel și Tomești*, cari s'au declarat uniți.

În 16 Maiu se declarară ortodoxi toți oamenii din *Ciuciu, Vidra, Măgulicea, Lazuri și Groși*, apoi *Brotuna, Târnova, Vața de jos, Stea-Steja, Strâmba, Vața de sus, Pevăleni, Căzânești, Băsărașeasa și Ciungani*; pe urmă *Obârșă, Tărnăvița, Tiulești, Leuț, Dobroți, Bal-dovini și Rîșculița*.

În 17 Maiu se prezentară Români din *Acium, Aciuța, Dumbrava, Tălagiu, Pleșcuța, Gura-Văii, Poiana și Răstoci*, iar în 18 Maiu fură admiși înaintea comisiei toți aceia, cari din oarecare motive n'au putut veni deodată cu consătenii lor, ca să se declare pentru biserică răsăriteană.

În nădejde, că acum în sfârșit li-se face dreptate, Români veniră toți, cu mic cu mare, să se declare pentru credința strămoșească. Din *Tohești* se prezentă înaintea comisiei și un bătrân venerabil, care numără 115 ani și știa deci să povestească despre vremurile grele ale stăpânirii turcești în aceste părți. Ba văzând însuflețirea mare, ce-i cuprinsese pe toți, veniră și cei 30 oameni, pe cari îi ademenise la unire Tătay în anul 1751, ca să declare, că nici ei nu mai vreau să rămână uniți. Consilierul Seeberg însă, provocându-se la instrucția decretului regal, îi respinse, amintându-le, că ei trebuie să rămână și mai departe uniți.

Astfel Duminecă, în 19 Maiu, după ce comisia își termină misiunea, fără convocări toți funcționarii din districtul Hălmașului și toți țărani români din cele 50 de sate, ca să le publice rezultatul. Mai întâiu se prezentă în fața comisiei comitele suprem Hollaki, împreună cu subalternii săi. Președintele le citi decretul regal și îi avertiză, în chipul cel mai serios, să se țină de acum de instrucțiile cuprinse acolo și să nu mai încalce libertatea religioasă a Românilor din acel ținut. Apoi ieși în fața poporului, care se adunase în număr foarte mare (frequentissimo numero) și așteptă în liniște deplină. Prin rostul vicecomitelui din Zarand, Adam Pogany, se adresă către mulțime și spuse cam următoarele:

„Cea mai mare parte din voi a mărturisit, că aderează pe lângă episcopul din Arad, totuși s'au găsit și de aceia, cărora le-a plăcut să îmbrățișeze învățătura episcopului din Făgăraș. Deci fiecare trebuie să se supună căpeteniei sale spirituale, cei cari s'au declarat pentru episcopul din Arad, acestuia până când vor vrea, iar cei cari s'au morturisit de uniți, trebuie să asculte pentru totdeauna de episcopul unit și să se folosească numai de preoții uniți, trebuie să fiți cu dragoste, unul față de celălalt, să încunjuțați jignirile și supărările și să trăiți în bună pace, căci cine va cuteza să facă altfel, va fi pedepsit foarte aspru“.

Președintele Seeberg apoi declară, că deocamdată nu poate să hotărască nimic în privința bisericilor, în cari serviseră deja preoții uniți, deoarece nu are nici o instrucție dela Majestatea Sa. El făgădui însă, că va face raport amănunțit curții din Viena, spre a se îngriji de biserică pe seama poporului. Până nu va sosi răspuns de-acolo, cele ocupate de uniți să rămână tot

în mâna lor, iar neuniți să-și facă rugăciunile aiurea, chiar și în case particulare ¹⁾.

Astfel își termină lucrările această comisie, care putu să constate exact câți uniți erau în districtul Hălmașului. Din întreaga preoțimea acestui ținut numai trei preoți s'au declarat uniți: protopopul Simeon Popoviciu din Hălmașiu, fratele său preotul Petru Popoviciu din Târnova și un preot bigam cu numele Sima din Băsărașeasa, iar dintre țărani români propaganda unionistă n'a putut prinde, decât patru suflete de oameni, bieți iobagi ai comitelui Hollaki, căci cei 35 de indivizi, amintiți de atâtea ori, nu au rămas, de bună voie, uniți. Massa mare a țărănilor români s'a declarat cu nemaipomenită însuflețire pentru credința noastră strămoșească, dând în chipul acesta cea mai strașnică lecțiune prozelitizmului ieziutic.

(Va urma).

Visiunea cesarului.

După Selma Lagerlöf, traducere din nemțește de: Tr. Mager.

— Urmare. —

Abia acum observă cesarul și suita sa ce întunec eră aici. La o palmă depărtare nu zăria nimic. Și ce liniște adâncă, ce tăcere de moarte! Nici șgobiul murmur al Tibralui nu se mai putea desluși. În întreg cuprinsul o atmosferă grea ce te înneacă, stropi de sudori reci le picurau de pe frunți; iar mâniele ce căzuseră 'n jos, grele ca de plumb. Presimțiau cu toții că ceva groaznic se petrece în jur în acelea clipe extraordinare. Nimeni însă nu îndrăzneă să-și tradeze frica, ci cu toții încurajau pe cesar, înfățișându-i cum natura însăși își reține respirația ca să poată primi după demnitate introducerea unui nou zeu. Cu toții stăruiau pe lângă cesar, să procedă la actul jertferei, asigurându-l că moșneaga Sibyllă și-a părăsit astănoapte spelunca-i întunecoasă, pentru ca să poată întimpină pe ingerul lui de pază. În realitate, Sibylla eră total transpusă de o viziune, încât nici nu observase sosirea lui August pe Capitol. Cu sufletul rătăciă print' o țară îndepărtată. I-se părea că trece peste un șes nețărnut de mare și la tot pașul se impedează de niste movile, cari i-se păreau glii în întunec. Ea se încovoie să pipăiască pământul. Nu, nu erau glii, ci oi și oi nesfârșit de multe. Rătăciă printre enorme turme de oi adormite.

Mai apoi se deslușiau și focurile ciobanilor licărind în mijlocul câmpiei și încerca să se tragă într'acolo. Păstori somnuroși se aciuaseră în jurul focurilor, cât colo zăceau aruncate ciomegile lungi și noduroase cu care își apărau turmele de fiarele sălbatice. Însă, oare, nu erau șacali dobitoacele acelea cu ochii scânteietori și cozile sburlite, ce se furăseră pe lângă foc? Și totuși păstori nu aruncau cu ciomegele după ei, câinii dormiau liniștiți mai departe, oile de loc nu se spăriau, ba fiarele ațipiseră de-a-biaele alături de oameni.

Toate acestea le vedeă bine Sibylla, dar nu aceea, ce se petreceă câțiva ași la spatele ei, pe vârful Capitolului. Nici nu bănuia, că colea se lucra la aranjarea altarului, ațipau focul, presărau tămăia și că cesarul își întinsese deja mâna după un porumbel pentru a-l jertfi. Îi cuprinsese, însă, așa o zăpă-

¹⁾ Arhiva mitropolitană din Carloviț Nr. 119 din 1754.

ceală, încât cu mâinile-i amorțite, nu putu să strângă porumbelul, carele cu o singură svăcnire, se eliberă și dispărură în adâncimea nopții.

Curteni își îndreptară privirile îngrozite spre Sibylla, convinși că singură dansa trebie să fie cauza nenorocirei. De unde puteau ei să înțeleagă, că Sibylla petrecea în inchipuirea ei tot la focul ciobanilor și tot ascultă după un sunet încet de glasuri argintii, ce se pornise domol prin tăcerea nopții? Ea deslușise înainte de a-se ivi, că melodia purcede nu de pe pământ, ci se coboară dintr'un nor. Își înalță capul cărunt și zări cum figuri luminoase, schinteietoare fălfăiau prin întunerec. Erau pălcuri de ingerași, ce glăsuiau drăguț, plutind încoaci și încolo, căutând ceva deasupra largului pustiu.

În vreme ce Sibylla pândea melodiosul cor al ingerilor, cesarul se pregătea din nou pentru jertfire. Își spală mâinile, curăți altarul și lăasă să-i întindă al doilea porumb. Inasă de-și se nizuia din răsputeri, să-l strângă bine, lunecosul corp al porumbului îi scăpă și acum din mâni, aieptându-se ață în sus și dispărură în negura de nepătruns a nopții.

Un fior de groază îl pătrunse pe cesar. Se proșternu în genunchi înaintea altarului gol, rugându-se ferbinte spiritului său păzitor. Inploră tărie de suflet pentru a putea înenjura năpasta, ce prevestia această noapte tristă.

Nici asta n'o auzise Sibylla. Cu întreg sufletul sorbia cântarea îngerească, ce răsună din ce în ce tot mai tare, care în sfârșit se revărsă în așa abundanță de tonari, încât se treziră și pastorii. Buimăceți de somn cum erau, se sprijiniseră în capul coatelor și priviau cu uimire luminoasele cete de ingeri ce pluteau colo sus în înălțimea ceriului, asemenea unor sgomotoase roiuri de păsărele. Unii aveau lăute, ori cobze în mâni, alții purtau citere și harfe, iar în armonie cântecul lor răsună așa de zglobiu ca-și răsul argințiu al copiilor și așa fără de grije, ca trilurile ciocărliei. Când auziră aceasta păstorii, se ridicară imediat din culcușuri, grăbind spre orașul de care se țineau, ca să vestească minunea.

Ei dau cu mare zor înainte pe poteca îngustă și țepișă, ce ducea spre cetate, iar bătrâna Sibyllă îi urmăria cu privirea. Dintr'odată se luminează întreg creștetul muntelui. În mijloc, deasupra muntelui, făcăriă o stea mare și luminoasă și cetatea de pe vârf schinteia ca de argint în razele stelei. Toate cetele de ingeri roiau într'acolo și păstorii își iuțiră pasul, așa că aproape alergau în fugă. Când ajunseră în cetate, observară că ingerii se lăsau pe un grajd scund, aproape de poarta cetății. Eră o poiată sărăcăcioasă, acoperită cu stuf a cărei lature din dos o formă păretele de stâncă, umed și rece. Apriat în dreptul acesteia, sus pe cer se oprise steaua și acolo se adunau în pălcuri din ce în ce tot mai dese ingerii. Unii se lăsaseră pe coperiș, alții pe tăietura țepișă a stâncei, ori că roteau în cercuri mici încoaci și'ncolo deasupra baracei. Și până sus, sus în înălțimea ceriului se limpezise zarea de licăririle lor.

În momentul când apărură steaua deasupra orașului, se deșteptă întreaga natură din letargia în care căzase, iar schimbarea rapidă nu putea să o scape din vedere, nici mica ceată de pe Capitoliu. Simțiau cum o aburire de vânt inviovător îi desmiardă. Mirsme dulcii, odorante prinseră a-se răspândi prin văzduh; Un zefir răcoritor se strecură prin frunzișul arborilor,

umplându-l de vieță, de sgomot; eternul șopot a Tibruului, incremenit pe un moment, își reîncepură veșnicul cântec; stelele începură să schinteieze în vineția ceriurilor și blânda lună în plină pompă își revărsă razele-i argintii preste firea deșteaptă. Iar din nori se sloboziră doi porumbei, așezându-se pe umerii cesarului.

După întâmplarea acestei minuni, August se ridică vesel dela pământ și plin de mândrie, iar credincioșii și sclavii săi i-se proșternură la picioare, strigându-i: „Ave Cesar! Iată-ți-a răspuns ingerul tău de pază. Tu ești Dumnezeu, carele trebuie să fie adorat pe culmea Capitolului!”

Și acesta omagiu, ce oamenii ăștia însuflețiți îl aduceau cesarului, răsună așa de tare în golul nopții încât îi auzi și bătrâna Sibyllă o deșteptaseră din uimirea, în care fuse transpusă. Se înalță greoiu de pe marginea abisului, îndreptându-se spre dâncii.

Părea că un nor aspru, furtunos se ridică din abis, amenințind cu prăbușire piscurile stâncilor. Grozavă eră bătrâna Sibyllă în moșnegia ei. Păru-i călțos îi încungiură capul cu plete lungi încălcite, mușchii membrelor diform strămutați, pelea-i galbin-palidă, nălăută îi încotorogea corpul slăbit ca și într'o scoarță de arbori bătrâni — sbârcitură lângă sbârcitură.

Brutal și înfiorător pășiă spre cesar. Cu o mână îl acăță de braț, iar cu cealaltă îi arătă spre îndepărtatul răsărit.

„Uită!” porunci moșneaga, iar cesarul își ridică ochii, privind după dansa.

Îndepărtatul spațiu se deschise și privirile lui pătrunseră până în îndepărtatul răsărit. El zări acolo o poiată sărăcăcioasă sub o stâncă țepișă, iar în ușa întredeschisă, ingenunchiau câțiva păstori. Mai înăuntrul grajdului se vedeă o tineră maică ingenunchind înaintea unui copilaș plâpând, care zăcea pe vatră, pe un snop de paie.

Și noduroasele degete ale Sibyllei spre sârmanul copilaș.

„Ave Cesar!” exclamă dansa cu un zimbet ironic. „Acolo, vezi, e Dumnezeu, care va fi adorat pe înălțimile Capitolului!”

Și August se smânci tulburat câțiva pași îndărăt. Numai acum își redobândi Sibylla puterea de oracol. Ochii-i sălbatici începură să schinteieze, cu mâinile înălțate spre cer, cu vocea-i schimbată în tunet, străbătând departe pe rotogolul pământului, rostea vorbe, ce părea, că le cetește de pe stele:

„Pe înălțimile Capitolului va fi adorat Hrist, ori Antihrist, însă nu un sârman muritor!”

Dupăce rostii aceste vorbe, se retrase încet de pe creștetul muntelui — dinaintea oamenilor ce incremeniseră de spaimă — și dispărură în abis,

A doua zi August, lăasă poruncă aspră ca să nu i-se zidească templu pe Capitol. În locul acestuia înalță acolo un altar pe seama născutului fiu alui Dumnezeu, și-l numi: Altarul ceriului, Ara coeli.

Femeia și munca culturală.

Până în pragul timpurilor mai noi s'a crezut, că omul de aceea nu poate să cuprindă și să înțeleagă natura cu toate tainele ei, pentru că acolo e mult întunec, multă încurcătură și multă contradicție. Știința mai nouă încă adevărește pe măsură ce merge înainte, că lucrul stă chiar invers. Nu în natură e întunec și încurcătură, ci în capetele oamenilor. Cu cât e cineva mai animalizat în cugete și în simțiri, cu atât vede mai puțină frumusețe și armonie în lumea lui D-zeu; și din contră, cu cât e cineva mai lămurit la cap și inimă, cu atât înțelege mai bine munca naturii și se bucură de ea. Cultura este unicul mijloc prin care ne putem împrenta cu natura și îi putem dobândi toate comorile ei.

Nenumăratele noastre mizerii pe toate terenele sunt urmările dureroase ale lipsei de cultură, de aceea trebuie să ne pătrundem tot mai mult de convingerea, că unica noastră salvatoare este *cultura*. Cultură deci în familie, cultură în școală, cultură în biserică, cultură în adunări religioase și culturale.

Acum e timpul mai potrivit pentru o contemplațiune serioasă. Acum putem judeca mai bine ce enorm de slabi am fost organizați, și prin lipsa organizațiunii câte puteri sociale și culturale ori au adormit de tot, ori și dacă au voit să muncească nu au avut unde.

Acum e timpul sfânt să ne recunoaștem marea greșală, de a fi adus fieștecare o slăbiciune, o vorbă rea la adunări, unde trebuia să ducem ori și care o vorbă bună, un indemn, o putere de voință, o virtute. Acum să ne pocăim și mărturisim păcatul greu, că de câte ori a fost vorba de vre-o problemă culturală, ori religioasă, fiecare am voit să fim sărbătoriți, fiecare am luat cuvântul, dar nici unul nu ne-am pregătit prin muncă de luni ori săptămâni, ca să putem vorbi în merit. Nimenea nu și-a ales, cele șase zile de lucru, ci după lene în timpul de lucru, am dorit cu toții să prăznuim părădând Dumineca. Acum e timpul să ne osândim pentru nepasarea noastră, prin care am lăsat pradă mizeriei atâtea talente frumoase. Câți tineri de muncă și cu talent umblă rupți și infomețați la școală prin cele orașe, și câți ticăloși sătui umblă în pene pe acasă.

Acum e timpul însemnat, când să ne hotărâm ca prin o voință tare și un puternic dor de înaintare, să lăpădam din eul și din munca noastră, *tot ce a fost bolnav, nesincer, artificial, dăunător și periculos*.

Pentruca întreaga noastră muncă culturală să fie mai sănătoasă, mai rodnică și mai ducătoare la scop, decât înainte de războiu, trebuie să atragem în sfera de muncă, în măsură mai mare decât până acum, *femeile noastre*.

Bunul Dumnezeu pentru aceea a creiat ulterior femeia, fiindcă bărbatul nici nu putea să existe fără ajutorul ei. Femeia a primit la creațiune dela D-zeu daruri speciale: *sensibilitatea, finețea și compătimirea*, tot atâtea sentimente, cari fac pe om într'adevăr fiul lui Dumnezeu. Unde deci femeia e inapoiată ori e inactivă, acolo nu poate fi vorba de cultură adevărată, ori cât ar munci bărbății, pentru că din munca lor vor lipsi acele elemente prețioase, pe cari numai femeia le poate da. Să rugăm deci femeile noastre să se pună pe lucru și să-și ia partea ce li-se cuvine din lupta pentru cultură și progres.

Ce muncă splendidă desfășură femeile în Apus!

În primul rând la ce nivel înalt de cultură estetică și morală a știut să ridice femeia din Apus vatra familiară! Câtă finețea, câtă frumusețe pentru ochi și pentru suflet a pus femeia din Apus în locuința ei! Și apoi ce obiceiuri fine, mentatitate sănătoasă domnește în casă! Mama aceasta cultă atât de bună știe să învețe, să mustre, să indemne la muncă și să mângâie când cere lipsa!

Ce suflute alese, ce suflute muncitoare, se formează în astfel de case. Cultura înaltă din Apus poate nu ajungea nici odată acolo unde e, dacă mama nu ar fi știut cu simțul ei fin și simțitor, să creieze căminuri familiare atât de frumoase și atrăgătoare. Cum se săvârșește, cum muncește femeia din Apus! Alături de bărbați muncește pe terenul artelor și al științelor. Dar câmpul pe care femeile culte din Apus au produs opere mărețe este *caritatea creștină*. În orduri și afară de orduri, ea e mama iubitoare a bolnavilor și suferinzilor. Femeia aceasta cultă, prin jefirea vieții și a fericirii proprii a creat instituțiunile multe de caritate, cari pot fi cu drept cuvânt fala Apusului. Orfelinate, spitale pentru toate vârstele, reuniuni de ajutorare, cursuri muncitoare, acțiuni colective puse la cale pentru alinarea atot-feliul de lipsesociale vestesc în largul pământului bunătatea și lumina sufletească a femeii din Apus. Iată cum știu să-și împlinescă pe alocurea femeile rolul lor de „ajutoare“ în munca pentru progres al omeniei.

Și acum să ne întoarcem la noi. Femeia noastră inteligentă, — onoare excepțiunilor — încă și până astăzi crede că nu are alta menire decât să fie „decorația“ naturii. Și dacă desvoaltă activitate socială ici-colo, aceasta o face numai în cadru sărbătoresc. Mai bine venite îi sunt balurile costumate prin cari durere nu se poate mântul nația. Spre moda trecătoare încă fiind înclinate doamnele noastre sunt gata în tot momentul să speseze averi întregi. Peste tot doamnele noastre copiază fidel păcatele femeilor din Apus, dar nu văd, și nu imitează și însușirile nobile și munca binefăcătoare ale acestora. Femeia noastră din popor stă și mai rău în privința culturii. Bucătăria nu se acomodează cerințelor igienei de astăzi, ci și acum urmează obiceiurile rele și nesănătoase din străbuni. Cultura estetică și morală nu se prea vede în casa ei. (? Red.) Din contră stricata opiniune publică stăpânește aici și copiii, mai ales fetele cari sunt crescute în cultul unui lux păcătos. Dar nu e mirare că femeia noastră din popor e așa cum e; școală nu prea are și influințele străine o copleșesc fără voia ei.

Femeiei noastre inteligente îi revine stricta datorie de a porni o puternică acțiune de luminare a surorii ei din popor. Aceasta ar fi chemarea femeiei noastre inteligente de o parte, iar de altă parte ar trebui, ca ea singura să-și lărgească orizontul intelectual. Dar femeia noastră inteligentă se va învăța singură să-și recunoască problemele, ce i-se impun spre deslegare și va lucra nu de dragul cadrului sărbătoresc, ci pentru convingere, atunci am dobândit forța culturală de primul rang.

Bisericile noastre pe sate și orașe ar trebui să strălucească de frumusețe și drăgălășenie și să fie curate ca ochiul, dacă însă nu sunt așa ele formează rușinea femeilor noastre până astăzi. Lor le vine datorie de a induce în biserică și în casă estetica și drăgălășenia. Femeile noastre deci trebuiesc mobilizate cu tot prețul să-și ia și ele partea ce li-se cuvine din cultură; dar și din muncă. Munca culturală uriașă,

ce ne așteaptă după războiu, numai așa vom putea-o săvârși cu izbândă, dacă și femele noastre își vor pune tot sufletul lor ales în țesătura ei.

Simțul lor fin, senzibilitatea, onoarea de tot ce e urât, însuflețire pentru tot ce e frumos al femeilor ne vor păzi să recădem în greșelile vechi. Lut.

CRONICA.

Două autografe. Majestatea Sa Monarhul Carol a adresat baronului *Conrad de Hötendorf* un autograf prea înalt, prin care scotându-se la iveală meritele sale distinse, îl scutește de postul avut până acum ca șef al statului major, pentru a i-se încredința alt post important; iar ca semn de încredere și înaltă recunoștință pentru vrednicile sale neperitoare, Majestatea Sa îi acordă marea cruce a ordinului militar Maria Terezia. Prin al doilea autograf al Monarhului nostru este numit șef al statului major generalul de infanterie *Artur Arz de Straussenburg*.

Progresele chirurgiei. O descoperire importantă produce multă bucurie soldaților răniți francezi. Doctorul *Mercière*, un tânăr chirurg, a descoperit medicamentul, prin care devine cu totul de prisos amputarea, dacă rana este supusă de timpuriu tratamentului medical. Cazurile de până acum dovedesc, că din 10 răniți se vindecă pe calea aceasta 9 inși. Medicamentul întrebuițat de *Mercière* nu este altceva, decât un desinfectant, care omoară microbii fără să atace țesătura corpului. Tratamentul este dintre cele mai simple: Soldatul rănit primește îndată, la primul ajutor, un bandaj provizor cu desinfectantul lui *Mercière*, care ferește rana de complicațiuni; în spital apoi se urmează cu îngrijirea ranei, prin ajutorul aceluiaș medicament, care ca un balsam vindecă ranele cele mai grele, fără ca doctorul să întrebuițeze cuțitul de chirurg. După știrile de până acum, sute de soldați au scăpat, prin leacul lui *Mercière*, de a se face ologi și ciungi.

† **Aurel C. Popoviciu.** La 10 Februarie a. c. a murit în etate de 53 ani cunoscutul scriitor politic Aurel C. Popoviciu. În multele sale scrieri de conținut politic a atins și a marcat soluții și pentru chestiile bisericesti a căror cunoscător a fost scriitorul și politicianul A. C. Popoviciu.

S'a născut la 1863 în Lugoj. A făcut liceul la Brașov și Beiuș apoi a urmat facultatea de medicină din Viena și Graz, făcând în acelaș timp studii filozofice și politice. La izbucnirea războiului s'a stabilit la Geneva, unde a și murit.

Personale. Dr. Nicole Brinzeu, — în interval avansat de „protopop unit“ în Comloșul-mare, — n'a urmat somație noastră de a satisface §-lui 20 din art. lege XIV din 1914, adevcă a publica în „Calea Vieții“ răspunsul nostru documentat din Nr. 7 al „Bis. și Școala“. ci ne scrie, că deși am reprodus coloana întreagă din „Unirea“ tot își susține punctul de vedere, că „Calea Vieții“ nu e foaie de propagandă și basta; continuă apoi, că e adevărat, că la început a cerut recomanda-

re dela consistor, dar la aceea cerere n'a primit răspuns; și nu știe cum de numai peste o jumătate de an, s'a emis recomandarea presidiață, la nu știe ce inițiativă, căci dănsul numai odată a cerut recomandare. Incolo noi vechii răsvrătitori din Arad am fi cei ce provocăm momente disonante, unde nu sunt. Documentul acesta tragi-comic îl păstrăm până îi va veni rândul la utilizare. Deocamdată îi-s'a trimis o nouă somație prin avocat să satisfacă §-lui 20 art. de leg. XIV din 1914, Va avea în acest fel onoare a desvâli actele lămuritoare în revista sa.

Concurs.

Conform rezoluțiunii Vener. Consistor diecezan din 22 Decembrie 1916 Nr. 5177/1916 prin aceasta se publică contra îndeplinirea postului de capelan temporal cu drept de succesiune pe lângă preotul Vichente Petrovici din **Toracul-mic** (Kistárnok) comitatul Torontál cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala“ pe lângă următoarele emolumente și condițiuni:

1. A egându-l capelan va beneficia jumătate din toate venitele parohiale afară de întregirea dela stat a preotului Vichente Petrovici; va suporta toate dările publice după venitul beneficiat; va catehiza și exortă conform ordinațiuni or. ce le va primi dela superioritatea sa bisericească, fără a pretinde remunerațiune dela comuna bisericească.

2. Parohia fiind de **clasa primă**, dela reflectanți se pretinde evalificațiune de clasa primă conform concl. 84 al Sinodului eparhial arădan din 1910.

3 Reflectanții vor avea a se prezenta în sfânta biserică cu observarea §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii spre a-și arăta desteritatea în rituale și oratorie.

4. Rugările de concurs adresate comitetului parohial gr.-or. român din Toracul mic (Kistárnok) și adjustate conform Statutului-Organic și regulamentului în vigoare sunt a se înainta în termen legal Prea O. Oficiu protopresbiterial gr.-or român din B.-Comloș (Nagykomlós) comitatul Torontál.

Toracul-mic (Kistárnok), din ședința comitetului parohial ținută la 22 Ianuarie (4 Februarie) 1917.

Petru Cira,
preș. comit. par.

Teodor Bălaș,
not. comit. par.

În conțelegere cu: *Mihai Păcățian*, protopresbiter, asesor consistorial.

—□—

1—3

Poșta redacției.

D. T. T. Galșa. Am primit și alte scrisori de aderență și ne bucurăm că preoțimea noastră a înțeles pe deplin articolul nostru din numărul 7 al „Bis. și Școala“. Credem că de-ocamdată este îndestulătoare lecția ce a căpătat-o „protopopul unit“ Dr. Nicolae Brinzeu, iar scrisoarea D-tale o rezervăm pentru altă dată.